

Rättsfallssamlingen

Mål C-301/15

Marc Soulier

och

Sara Doke

mot

Premier ministre

och

Ministre de la Culture et de la Communication

(begäran om förhandsavgörande från Conseil d'État (Frankrike))

”Begäran om förhandsavgörande – Immateriell och industriell äganderätt – Direktiv 2001/29/EG – Upphovsrätt och närstående rättigheter – Artiklarna 2 och 3 – Rätt till mångfaldigande och rätt till överföring till allmänheten – Räckvidd – ’Icke tillgängliga’ böcker som inte eller inte längre är föremål för publikation – Nationell lagstiftning som ger en upphovsrättsorganisation rätt att digitalt utnyttja icke tillgängliga böcker för kommersiellt bruk – Presumtion om upphovsmännens samtycke – Avsaknad av en mekanism som säkerställer att varje enskild upphovsman informeras på ett effektivt sätt”

Sammanfattning – Domstolens dom (tredje avdelningen) av den 16 november 2016

1. *Tillnärmning av lagstiftning – Upphovsrätt och närstående rättigheter – Direktiv 2001/29 – Harmonisering av vissa aspekter av upphovsrätt och närstående rättigheter i informationssamhället – Rätt till mångfaldigande och rätt till överföring till allmänheten – Räckvidd*

(Europaparlamentets och rådets direktiv 2001/29, artiklarna 2 a och 3.1)

2. *Tillnärmning av lagstiftning – Upphovsrätt och närstående rättigheter – Direktiv 2001/29 – Harmonisering av vissa aspekter av upphovsrätt och närstående rättigheter i informationssamhället – Rätt till mångfaldigande och rätt till överföring till allmänheten – Upphovsmännens föregående tillstånd krävs – Implicit samtycke – Tillåtet – Villkor*

(Europaparlamentets och rådets direktiv 2001/29, skäl 9 samt artiklarna 2 a, 3.1 och 3.5)

3. *Tillnärmning av lagstiftning – Upphovsrätt och närstående rättigheter – Direktiv 2001/29 – Harmonisering av vissa aspekter av upphovsrätt och närstående rättigheter i informationssamhället – Rätt till mångfaldigande och rätt till överföring till allmänheten – Nationell lagstiftning som ger en upphovsrättsorganisation rätt att digitalt utnyttja icke tillgängliga böcker för kommersiellt bruk – Avsaknad av en mekanism som säkerställer att berörda upphovsmän informeras på ett effektivt sätt – Otillåtet*

(Europaparlamentets och rådets direktiv 2001/29, artiklarna 2 a och 3.1)

4. *Tillnärmning av lagstiftning – Upphovsrätt och närstående rättigheter – Direktiv 2001/29 – Harmonisering av vissa aspekter av upphovsrätt och närstående rättigheter i informationssamhället – Rätt till mångfaldigande och rätt till överföring till allmänheten – Nationell lagstiftning som ger en upphovsrättsorganisation rätt att digitalt utnyttja icke tillgängliga böcker för kommersiellt bruk och som föreskriver ett formkrav för att upphovsmännen ska kunna återkalla sitt godkännande – Otillåtet*

(Europaparlamentets och rådets direktiv 2001/29, artiklarna 2 a och 3.1)

1. Det skydd som artikel 2 a och artikel 3.1 i direktiv 2001/29 om harmonisering av vissa aspekter av upphovsrätt och närstående rättigheter i informationssamhället ger upphovsmännen ska ges stor räckvidd. Detta skydd gäller inte endast åtnjutande av de rättigheter som garanteras i dessa bestämmelser, utan omfattar även utövande dessa rättigheter.

(se punkterna 30 och 31)

2. De rättigheter som upphovsmännen garanteras enligt artikel 2 a och artikel 3.1 i direktiv 2001/29 om harmonisering av vissa aspekter av upphovsrätt och närstående rättigheter i informationssamhället är av förebyggande natur i den meningen att upphovsmannens föregående tillstånd krävs för varje mångfaldigande eller överföring till allmänheten av dennes verk från tredje mans sida. Detta innebär att med förbehåll för de undantag och inskränkningar som uttömmande anges i artikel 5 i direktiv 2001/29, ska varje användning av ett verk från tredje mans sida, utan sådant föregående tillstånd, anses göra intrång i de rättigheter som tillkommer upphovsmannen till detta verk.

I artikel 2 a och artikel 3.1 i direktiv 2001/29 anges emellertid inte närmare på vilket sätt det måste framgå att upphovsmannen har lämnat sitt föregående tillstånd, varför dessa bestämmelser inte får tolkas så, att ett sådant samtycke nödvändigtvis måste uttryckas explicit. Tvärtom måste dessa bestämmelser förstås så, att tillståndet även kan uttryckas implicit. Målet att säkerställa en hög skyddsnivå för upphovsmän, som det hänvisas till i skäl 9 i direktiv 2001/29, innebär emellertid att det måste regleras strikt på vilka villkor ett sådant implicit samtycke kan godtas, så att principen om upphovsmannens föregående tillstånd inte urholkas. Närmare bestämt måste varje upphovsman på ett effektivt sätt informeras om tredje mans framtida användning av dennes verk och om vilka möjligheter upphovsmannen har att förbjuda sådan användning, om denne så önskar.

(se punkterna 33–35, 37 och 38)

3. Artikel 2 a och artikel 3.1 i direktiv 2001/29 om harmonisering av vissa aspekter av upphovsrätt och närstående rättigheter i informationssamhället ska tolkas på så sätt att de utgör hinder för att en nationell lagstiftning överlåter åt en godkänd upphovsrättsorganisation att utöva rätten att tillåta mångfaldigande och överföring till allmänheten i digital form av så kallade icke tillgängliga böcker, det vill säga böcker som publicerats i den berörda medlemsstaten och som inte längre sprids kommersiellt eller publiceras i tryckt eller digital form, samtidigt som upphovsmän eller rättighetshavare till dessa böcker kan invända mot eller förhindra detta utövande på de villkor som anges i denna lagstiftning.

Om en sådan lagstiftning inte innehåller en mekanism som garanterar att varje enskild upphovsman informeras på ett effektivt sätt, är det nämligen inte uteslutet att vissa av de berörda upphovsmännen i själva verket inte har samma kunskap om den tänkta användningen av deras verk, och att de således inte är i stånd att ta ställning till densamma i endera riktningen. Den omständigheten att de inte har framfört invändningar kan därför inte i sig ses som ett uttryck för deras implicita samtycke till denna användning. Så är särskilt fallet när en sådan lagstiftning avser böcker som tidigare varit föremål för publicering eller kommersiell spridning, men som nu inte längre är det. Att det föreligger en sådan särskild situation gör att det inte är rimligt att presumera att samtliga upphovsmän till sådana "bortglömda" böcker för den skull är positivt inställda till att deras verk "återuppstår" för att utnyttjas kommersiellt i digital form. Direktiv 2001/29 utgör visserligen inte hinder för att en nationell

lagstiftning söker främja digitalt utnyttjande av icke tillgängliga böcker i konsumenternas kulturella intresse och samhällets intresse i sin helhet. Ett sådant främjandemål och ett sådant intresse kan emellertid inte anses motivera ett av unionslagstiftaren icke avsett undantag från det skydd för upphovsmän som garanteras genom direktivet.

(se punkterna 43–45 och 52 samt domslutet)

4. Den omständigheten att rätten till mångfaldigande och rätten till överföring till allmänheten är en ensamrätt enligt artikel 2 a och artikel 3.1 i direktiv 2001/29 om harmonisering av vissa aspekter av upphovsrätt och närstående rättigheter i informationssamhället innebär att det endast är upphovsmännen som enligt detta direktiv har en ursprunglig rätt att utnyttja sina verk. Detta innebär att även om direktiv 2001/29 inte förbjuder medlemsstaterna att dessutom låta vissa rättigheter även omfatta tredje man, såsom förlag, krävs emellertid att dessa rättigheter och förmåner inte gör intrång i de exklusiva rättigheter som direktivet ger upphovsmännen. När upphovsmannen till ett visst verk, i samband med genomförandet av en lagstiftning som ger en upphovsrättsorganisation rätt att digitalt utnyttja icke tillgängliga böcker för kommersiellt bruk, beslutar att förhindra framtida användning av detta verk i digital form, ska denne kunna utöva denna rätt, utan att – i vissa fall – behöva förlita sig på den samstämmiga viljan från andra personer än de till vilka upphovsmannen har gett sitt föregående tillstånd till sådan användning i digital form, och således utan att behöva förlita sig på samtycke från förlag som endast har rätt att använda nämnda verk i tryckt form.

Det framgår dessutom av artikel 5.2 i Bernkonventionen för skydd av litterära och konstnärliga verk att åtnjutande och utövande av rätten till mångfaldigande och rätten till överföring till allmänheten som dessa upphovsmän ges i denna konvention, och vilka överensstämmer med dem som föreskrivs i artikel 2 a och artikel 3.1 i direktiv 2001/29, inte får inskränkas genom några formkrav. Detta innebär bland annat att upphovsmannen till ett verk måste kunna förhindra att tredje man utövar upphovsmannens rättigheter avseende utnyttjande av verket i digital form, och därigenom förbjuda tredje man att i framtiden använda verket i sådan form, utan att dessförinnan, under vissa omständigheter, behöva uppfylla ett formellt villkor som består i att styrka att andra personer inte därutöver har andra rättigheter till nämnda verk, såsom rätten att utnyttja verket i tryckt form.

(se punkterna 47–51)